

HORTOBÁGY.

DEBRECZENI HETILAP

KÖZHASZNU ÉS MULATTATÓ TARTALOMMAL.

Megjelen

minden vasárnap.

Előfizetési ára egy évre 6 frt, fél évre 3 frt, három hónapra 1 frt 80 kr. Szerkesztő és kiadóhivatal a czegetudtzeai 3. számú Kaffkaházban.

Hirdetési díj:

Negyhuszonnégy óráig egyeztetés nélkül háromszori díjmentes szórólap vagy hirdetésjelmű hirdetésnél árszámítás. Egyes szám ára 15 kr.

17. szám.

Második évfolyam. 1863.

Április 26.

Javuló nézetek.

Sz. kir. Debreczen város erdőségeiben, a már tartózkodás nélküli szokássá vált erdőrendés és fűcsempészett megállítására.

Az erdőségi jelen birtokviszonyról fogva, lehetetlen levén erdőségeiket, általában termelés útján szaporítani és nevelni: ohajtandó, hogy legalább az ami meg van, a lehetőségig conserváltassék.

Nem szükség felhozni az ébredő honi iparfejlődést, — vasutak, gyárak szaporodását, — melynek felvirágzása, elváhatlan kapcsolatban van az erdőség virágzásával, — s így szükségtelen az erdőség becst demonstrationálni, azt a debreczeni polgár érzi legjobban, mert minden alkalommal elegendő tanujelét adta erdejéhez hű ragaszkodásának: de utódja érzeni még jobban és az, mint legérszreghajlatlan bíró, — nem a természet fukarságában, hanem eldőlde könnyelmű hanyagságában fogja feltalálni pótolhatatlan veszteségének s így bekövetkező fűszükségének okát: — bár mi ezt még épen jelenleg nem érezzük: — de az erdő utónövés lassu, mert egy szálla is egy emberéletkört igényel, — mindazáltal ne mulasztunk annyit erdővelünk elkövetni az ügy jobbteleért, mennyit jelenben magunk megerősítése nélkül is megtehetünk, ezélul tüvezn ki magunknak létező erdőségeinket lehetőleg fenntartani és fenntartani: anélkül hogy eszközöket használjunk fel, melyek nem csupán az elkövetett erdőrongálások megtorlásában, hanem az ezt meggátoló, helyes megelőző intézkedések által veszteséket czélhoz.

Ide vonatkozó tapasztalati nézetimet felvilágosításul és némi utasításul következőkben terjesztem elő:

I. Erdőfelügyelő-személyzet.

1. Erdősözk.

Nézetem szerint első és legnélkülözhetetlenebb szükségünk van egy oly hivatali utasításra, mely a kor igényeinek megfelelőleg, vagy a szakbizottmány által terjedelmesen, részletekig újul, haladéktalanul kidolgozandó, vagy leváltári régiek adatok közül kiszemeltevé: velök alhoz alkalmazkodás végett mielőbb közlendő lézzen. Ezen utasításnak kimaradhatatlan pontjai közé tartozának véleményem szerint következők:

Az erdőfelügyelő személyzet mindegyike, illető járását minden héten köteles lenne, de nem meghatározott napon, egyszer, nézetéhez kepest bejárni, mely járatában belátása szerint rendelkezne maga mellé egy vagy több erdősözt — minthogy most az agyanevezett pandorok az erdősök mellett nem léteznek: akiknek megvolt szinte a hasznok és rendeltetések s emiatt visszaállítások ohajtandó.

Ezen körjáratban feltehető fűcsempészöket, ha azok valami tetemes kárt nem okoztak, azonnal büntethesse, de meghatározandó és csekély összeg erejéig. — mert találtának oly rossz lovu talványok, hogy míg egy ilyenek bekisérteése mellett egy csöz gyakran egy egész napot a városban tölteni kénytelen, addig mások a járásában százzanyi kárt okoznak és okozhatnak: de ezt is, valamint a nagyobb elkövetett fűcsempészéseket és erdőrongálásokat névszerint minden hóban egyszer a gyorsabb intézkedhetés végett köteles lenne egyesenes a városi törvényszékhez bejelenteni, — mert minél hamarabb utól éri a tettest a büntetés: annál hamarabb észre tér. — A körjáratban is azon kívül is találandó hibák, visszaélések, köteles lenne rendszeres jegyzőkönyvet, vagy naplót vezetni, mely bármikor Tanaes, vagy erdőszeri bizottmány kíváratára előterjesztendő lenne s ebben külön lenne megemlíti az amit személyesen fedezett fel, s külön ami bejelentés útján jön tudomására.

Az erdőfelügyelő-személyzet havi rendszeres jelentését mindenestire egyesenes a Tanaeshoz intézi, melynek párja ugyanakkor az erdőmesterrel, ha kívántatik, közlendő lenne.

(Folytatjuk.)

A tiszántúli h. h. egyházkerület

közgyűléséből.

(Folytatás.)

15. Olvasottat a n. m. n. k. helytartótanács f. évi febr. 25-én 5062 sz. a. kelt s. föl. superintendus urhoz intézett leirat, melyben Békésmegye kormányzójának azon eljárása, miszerint a békéslásnégi e. m. 1862. nov. 26. tartott gyűléséről szóló jegyzőkönyvet, amint, hogy némely czikkeket, egyrészt a fennálló felsőbb rendeletekkel ellentéteseknek tekintetők, másrészt a közg. hatóságok hivatalos eljárásait nehezítik, zár alá vette, nemcsak helyesnek, hanem az érdekeltek jegyzőkönyvi czikke megsemmisítésének, az e. m. elnökségnek kötelességébe tartozónak, az e. m. összes gyűléseire, köztök azokra irányulva, az egyházi Békésmegye kormányzója felhatalmazatik, hogy a felfoglalt j. k. nyomtatványokat, az e. m. Elnökségnek, előbbi jelentése fényében, azon feltevéssel mellől kiadja, hogy az e. m. hasonló határozatok hozatalától jövőre tartózkodandók. — Nehézségbe vett határozatokról megjelöltemek 1. A 58. sz. alatti, melyben a tiszántúli e. k. azon végzése, hogy az igazgató k. kormányzók azon intézvényei elrendelnek, melyekkel eath. tanulóknak evang. tanítványokban, külön engedély nélküli felvétele tilalmazatik, — ez érdeklendően hozott ellenkező határozatához való állhatatos ragaszkodása kijelentetik, buzdító példát tekintetük. — 2. A 60. sz. alatti, mely-nél fogva a mármorosugocsi e. m. azon végzése, miszerint saját felkészeit, a halálszékének az illető szolgabírókhoz s illetőleg százelevezésbe végett az adóhivatalokhoz betérjesztéséről eldija, helyesítő tudomásul vétetik, és a felkészeknek meghagyatik, hogy polgári hatóságoktól semmiméni megkereséseket, vagy rendeleteket, melyek nem egyh. felsőbbég útján adnak ki, el ne fogadjanak. — 3. A 80. sz. alatti, mely-nél fogva Hjalál Abel esperesnek azon utasítása, miszerint a Gyomán építendő iskola tervrajzát, a politikai hatóságnak bemutatni nem engedti, helyeslehetik, ehöz alkalmazkodni hasonló esetekben, a felkészek és gyűléseiknek szorosra megfogva. — 4. Az előbbi határozatra nézve megjegyeztem, hogy az építendő iskola tervrajzának kivétel bemutatása által, korábban elfogadott az evang. egyház részére, az 1790-1. 26. t. cz. által biztosított azon jog korlátozása, miszerint alsóbb rendű iskolákat, belátása szerint szabadon felállíthat. E törvény által azonban az egyház, mint építkező, nem mentetett fel a közg. rendszabályok alapul, azon általános és minden köz és magán építkezők egyaránt érdeklő kötelezettség alól, miszerint az általános, egy az egyes vidékekre vagy községekre nézve fennálló építkezési rendszabályoknak megtartása felett felelősöké: hivatott hatóságnak, az építési tervet bemutatni, és annak, a község és bizottság szempontjából e részben kiadott határozat teljesíteni tartozik, különben az építkezés betiltás, vagy a kibetiltott bűntételt magának tulajdonítandó. — Ugyanezek erre vonatkozólag olvasottat Lázár hure szolgabíró urnak, főispáni helytartósági meghagyás folytán, a gyomai városi Előjáróságnak kiadott azon rendelete, melyben az iskolaépítés megkezdése, mindaddig betiltatik, míg a tervhez be nem mutatatik. — Ennek kapcsán olvasottat a békésmegyei főispáni helytartóság f. é. márcz. 11-ken 1079 sz. alatti átirata, melyben a fennálló hivatali helytartósági intézvények tartalmáról, illető esperes ur értesített, s alhoz alkalmazkodásra felhívatik.

Ugyanezek idevonatkozólag olvasottat a n. m. n. k. helytartótanácsnak, jan. 17. 6171 sz. a. kelt leirata, mely mellett 1862. augusztusi e. k. gyűlésünk jegyzőkönyve, kivétel megjegyzésekkel küldték vissza: 1. A 21. sz. 10. pontja nézve, mely szerint a kőbéli, lossai, bilkei és esorvási gyűléseket részére, az összes egyházkerületben adakozás gyűjtések rendeltetének, figyelemmel a f. é. superintendus ur, hogy bármiméni adakozások országsszerre gyűjtésének engedélyezése, a helytartótanács köréhez tartozván, az engedély mindenkor a maga útján kioszkolendő. — 2. A 28. sz. a. végzés illetőleg, melyben eath. ifjaknak iskoláiban tanulhatására nézve, közg. gyűléseinknek törvényeken alapuló előbbi határozataihoz ragaszkodása mondatik ki, az idevonatkozó intézvények megtartása, egyházkerületünknek szoros kötelességévé tetetik. — 3. A 71. sz. a. végzés, melyben a halálszék bejelentési szorgalmazó adóhivatal megkereséseket folytán a felkészek odantartatnak, hogy a polgári hatóságoktól semmiméni rendeletet ne fogadjanak el, amely nem egyházi felsőbbég útján érkezik, — nem helyeslehetik.

Vége még több, a n. m. n. k. helytartótanácsától érkezett intézvény is előterjesztetik, melyekből eath. növendékek iskoláinkban engedély nélkül tanulhatása tiltatik.

Végzés. — Tartozott tisztelettel, de egyszerűs-mind mely fájdalommal el nem tiltóhatóságával fogadja közgyűlésünk, a n. m. n. k. helytartótanácsnak hivatali intézvényeit, illetőleg intézkedéseit, mint amelyek által, a vallásos szabadságunkat s önkormányzati jogainkat biztosító, örök érvényű törvényeken öjtetik érzékeny sérelmen, azokból eredő, azokra fektetett határozataink helytelenítettévé, vagy épen megsemmisítettévé. — Mire nézve ebből sérelmeinket egy feliratban méltó fájdalommal elpanaszolni s ezek orvoslását tiszteletteljesen kérni határozza közgyűlésünk, kijelentvén e feliratban:

1. a békésmegyei e. m. jegyzőkönyvének lefoglalására s némely czikkeinek megsemmisítésére nézve, miszerint, — mitán az oly határozatokról foglaltatott le, melyek e. kerületünk, mint törvényes felsőség végzéseivel való alkalmazkodást tartalmaznak, s melyeknek engedelmesséknél fogva e. megyének cóniszerei kötelességök, melyek közül az 58. sz. alatti határozat, vallásunk szabadságát, s viszonyosságát biztosító törvényeken, a 60. sz. a. az 1790-1. diki 26-ik t. cz. 4 §-án, melyben kimondatik, hogy az evangélikusok, azon dolgokban, melyek a vallásra tartoznak, egyedül egyh. felsőbbégöktől függjenek, melyben foglalt tiltakozásunk, mint alább kimutatatik, az új bélyegzésük által is igazoltatik; a 80. sz. a. végre az 1790-1. 26. t. cz. 2. §-án, melyben kimondatik, hogy az evangélikusoknak, minden további folyamodás nélkül szabadságunkban áll iskolákat építeni, vagy megújítani, alapulnak; — a lefoglalás méltán sérelmennek tekintetik; ennekfolytán tisztelettel kérvén a lefoglalt jegyzőkönyvi nyomtatványok kiadatasát, még pedig azon feltérvél nélkül, hogy az e. m. Elnökség kötelezze magát, hasonló határozatok hozatalától való óvakodásra, mit kívánni, vagy amiert feleslensé tenni az Elnökséget, igazgatásunk azon természeténél fogva, hogy nem az Elnökség, hanem a közgyűlés hozza a határozatokat, egyáltalában nem lehet; kérvén továbbá a gyomai iskolaépítést betiltó rendeletek visszavételét, annálkább, mivel építés tekintetében, az egyh. Előjáróságától sem lehet többet követelni, mint egyesektől, kik a helybeli Előjáróság közbejötténél többet eszközölni nem tartoznak, mit a gyomai egyh. Előjáróság is megtette, sőt megtette azt is, hogy mitán az 1810-ki építési statutumnak eleget tett, egyh. törvényes felsőbbégének jóváhagyását kioszkolte: végre e. kerületünk 21. sz. végzése 10-dik pontjára nézve kijelentvén, miszerint az ott megnevezett egyházak részére, nem házakint gyűjtendő segély engedélyezése végett kerestettek meg a testvér egyházkerületek, hanem csak a templomok perselyeiből adandó almanizna végett, minek, a viszonyosságul fogva, mindig joggyakorlatban voltunk, s ezt mi is tettük, más egyházkerületekbeli gyűléseket irányában.

(Folytatjuk.)

Felterjesztése

az orsz. magyar gazdasági Egyesületnek, a gazdasági és erdőszeri tanintézetek ügyében.

(Folytatás.)

VII. Nevelés és tanítás.

Miután a gazd. intézetek éltre ható sikerét egyedül attól függesztjük fel, mennyire képesek azok a gazdálkodás gyakorlati fogásait növendékeikkel közölni: a dolog természetéből folyóan tartjuk, hogy mindazon növendékeknek, kik a gazdálkodás folyását megismerésben részt is akarnak venni, általánosan a gazdaságban kell lakniuk.

Azonban ezt nemcsak a dolog természete, hanem az intézet helyzete is parancsolja. Ugyanis, a gazd. intézeteknek, többször felhozott okoknál fogva, saját gazdálkodási téréll kellvén bírnok, és ilyen téréll csak a városok kebelén kívül lehetvén felönni és berendezni: a gazdálkodást gyakorlatilag tanuló növendék az intézet kebelén kívül nem lakhatik; mert csak így lehet a gazdaság folytatása és vezetése körül majd a nap, majd az éj különböző részében előforduló gyakorlatokban folytonos munkás részt venni.

A gazdasági rendszer tanulóinak ezek szerint tehát az intézetben kell lakni. Azonban ezen mellözhetetlen feltétel nem zárja ki, hogy az intézetben kívül lakó s abba bejáró és így rendkívüli tanulók is ne vétessenek fel.

Ezen körülménynél fogva, míg egyrészt gondoskodni kell az intézeteknek a tanulók lakáról s mérsékelt díj melletti élemezéséről, másrészt a tanulók nevelését is főgonddal köze kell soroznia. És a mi meggyőződésünk szerint ennek így is kell lenni,

egyebeket mellőzve már csak azért is, hogy az intézet a tanítás sikerésítésére maga elébe tűzött cél elérését, ezen uton biztosíthassa: továbbá azért is, hogy az intézet kebelében fejlődhessek ki egy magasabbra törekvő, szellemes családi élet, melynek irányja és szelleméhez törekedjék igazodni az intézetbe lépő tanulói elem.

Ezen alapra állva már, az intézetekben követendő nevelési alapvetet következőleg lehet megállapítani: legyen az intézet élete és szelleme humanitással párosult szigorral fejlesztve, és fentartva; hasonlítson az egy józanul és kellemesen vezetett családi élethez.

E jőzan elvekől kiinduló, a kölesönös bizalom és szeretet enyhében fejlődő nevelés, kimutatja a tanítás sikeres útját is; mert hiszen eredményre vezető oktatást, amaz elvek gyakorlati alkalmazása nélkül gondolni sem lehet.

A tanítás egyik sarkalatos kiinduló pontjának tartjuk mi, hogy a gazdasági intézetben szellemek elvébe amár elérhetően célt, mintha képesek volnának akár gyakorlati ügyesség, tudományos képzettségben tökéletes egyének becsátani ki az életbe; mivel ezen téves hitből eredő föltétel, mind magokat az intézeteket az erőlködés sikertelen terére és a tudósokdás tömlekegbe sodorná, — mind a tanulókat, kik ezen szellemet észrevétlenül is beszívják, kibakodottakká s olyan vakhittékké tenné, mintha az intézetből kiléptek után, már semmi tanulni valójuk nem maradna.

Ezeknél fogva: szorítottokk a tanítás a felvett tudományok lényegére, adván azonban mindenikből kerekded egészet; a szabatos rövidség által ébreszsen kedvet a tudomány iránt s így utalja mintegy a tanuló arra, hogy a tudománybailly módon történt bevezetés alapján magát önszorgalmilag művelje.

A tudományok tanításában pedig kövessék a tanárok a fejtegetve oktató, nem pedig a pusztán előadó, tudóságot nevelő tanmódszert: hogy így az értelem természetesen fejtsé mellett, a tanulási kedvet ezen uton is ébren tartván, azt annál inkább az intézetek közszellemévé tegyék.

A nevelés és tanítás ezen általános elvei alkalmazására, ugyanezen elvek alapján dolgozandók ki az intézetekben követendő rendtartási és ügyelmi szabályok.

Az intézetekben követendő rendtartásban, legyenek kidolgozva és külön nyomatványban kiadva: az intézetbe belépő rendes tanulók számára meghatározása, a tandíj megállapítása, a tanulók száma arányához mért szegény, de jó tanulók díjmentes felvétele és tanítása; a felvételt, házi rendtartást illető, a gyakorlati tanítás eszközésére megkívántó rendelkezések és szabályok, az elméleti oktatásra vonatkozó intézkedések, a felvételi vizsgák ideje, rende: az intézetből való kiléptetést illető szigorlat és a bizonyítvány vagy oklevél kiszolgáltatása módja.

A fegyelmi szabályok legyenek minél rövidebbek és általánosak: a nettalan előforduló kihágásokat illető büntetések, mennyire lehet: szorítottaknak atyai intések és dorgálásokra s ezek nem használása esetében, tanári testület által kimondandó elutasításra.

A rendtartási és ügyelmi szabályok ezen alapelvek szerinti kidolgozása, az illető felügyelőséget és tanári kart illeti.

Mintán az intézetbe rendes tanulóvá csak oly ifjak léphetnek, kik évenként tandíj s élelem fejében 250—280 frtot fizethetnek, nyilván való dolog, hogy gazdasági pályára egészen szegény, de szorgalmas ifjak nem egykönnyen képezhetik ki magokat. Ezen nehézség elhárítása tekintetéből indítványba hozzuk: hogy a gazdasági szegény tanulók számára az országos pénztárból, vagy valamely más alapról ösztöndíjak (stipendia) rendelkezessen s ezáltal a szegényebb sorsnak tanulása lehetővé tétecsék.

A földműves iskolai tanulók, kik a gazdaság körül előforduló minden munkára alkalmaztatnak, az élelmezést az intézettől kapják s ennek fejében 50 frtot fizetnek.

VIII. Tan- és egyéb segéd eszközök.

1. A gazdasági intézet számára szükséges egy kellően rendezett, — épületek, állatok, gazdasági gépekkel felszerelt, hasznos hajtólag s ügyesen vezetett 500—1000 holdra terjedő gazdaság, a gazdaság területén, a különféle trágyanemekkel s növénytermesztéssel teendő kísérletekre szánt tér.

2. Kivántatik az erdőszeti iskola számára egy 400—1000 holdra terjedő erdő, mely ha nem lehetne az intézet tulajdona, lehessen az intézet annak

legalább annyira független kezelője, hogy ezen erdőt a gyakorlati tanítás céljainak és a körülményeknek megfelelőleg okserényen rendezhesse, átalakíthassa s kezelhesse. Ezen erdőnek az intézet szomszédságában kell lenni.

3. Szükséges az intézet kebelében, gazdasági és erdőszeti, füvészkonyha- gyümölcsösökert és fűszertárat állítani.

4. Beszerzendők az olyan gazdasági s erdőszeti műszerek is, melyek különben a helybeli gazdálkodás és erdőszelvények folytatására elkerülhetők volnának, de szükségesek azért, hogy a használatban levő műszerekről, az intézetek növények helyes ismeretét szerezhessenek.

5. Föld- és lejtmerési, a legszükségesebb termésméztani, vegytani készülékek és eszközök.

6. Gazdasági és erdőszeti állat- növény- ásvány- (szikla és termőföld fajok) gyűjtemények.

7. Intézeti épületek, melyekben meglegyenek a szükséges tanterem, gyűjtemények helyei, az igazgatói, tanári és tanulói szállások.

8. Hogy az intézetek rendes növényekéi ben az intézetben élemezethessenek, vagy a főépületben vagy külön állítva, szükséges egy élemező számára: szállás, konyha s ebédlő-terem, melyet az intézet igazgatósága, valamely vállalkozónak bérbe kiadhatson.

9. A földműves-iskola számára külön épület, melyben az illető tanár és növendékek lakásán kívül legyen egy ebédlő s egyzersmind tanterem, dolgozószoba, konyha, kamara stb.

IX. Az intézetszemélyzete.

1. A tanári kar.

Mint fentebb a tantárgyak szakszerinti felosztásból látható, a gazdasági intézetben szükséges egy a) igazgató tanár, ki egyzersmind az erdőszeti és földműves iskolafelügyelő is áll.

b) Az igazgató segéde, ki a gazdaságtan azon ágait tanítja, melyeket az igazgató elfoglaltatása miatt nem taníthat.

c) A mennyiség, természet és vegytan rendes tanára.

d) A mennyiség — természet és vegytan segédtanára.

e) Egy gazdatiszt, ki a gazdaságot vezeti és a növendékeket a gazdasági gyakorlatokban oktatja.

f) Egy kertész.

g) A földműves-iskola vezetésére egy tanár.

h) Egy erdőszeti rendes tanár.

i) Egy erdőszeti segédtanár.

Az igazgatóban megkívántatik, hogy tudományosan minél gyakorlati gazda s egyzersmind kitűnő tanár legyen. — Az egész intézetet ő levén felelős, a gazdaság felett tökéletes intézkedési joggal kell bírnia. A nevelés és tanítás, valamint a rendtartás és fegyelmény gyakorlása körében, a tanári kar közbejöttével, mint elnök és végrehajtó szerepel. Egyébiránt midőn ezen intézetek közül valamelyik életbe fog lépni, jogai és kötelességei még szabatosabban megállapítandók.

A tanárban ugy, mint a segédben megkívántatik, hogy szaktudományában tökéletes jártassággal, emellett igaz nevelés-oktató s gazdasági gyakorlattal bíró egyéniség legyen.

A gazdatisztben, kertészben ugyan ilyen tulajdonok követelendők.

2. Az intézet eselődésége.

a) A gazdasághoz szükséges eselődék számát az igazgató befolyása alatt a gazdatiszt határozza meg s fogadja fel.

b) Az intézeti eselődéséget az igazgató fogadja fel, a szükséghez képest. A eselődés szükséges az épület, a tanterem, a tanulói lakok stb. tisztán tartására, a tanításnál előforduló szolgáltatásokra stb.

X. Az intézet vezetése és igazgatása.

1. A magas kormány által felállított gazdasági s erdőszeti intézet, a velek kapcsolatban levő földművesiskolával együtt Magyarország főkörmányszéke legfelsőbb felügyelete alatt áll.

2. Ohajtatandó, hogy az ország főkörmányszéke az intézetet illető minden fontosabb ügyekben, melynek példál az intézet gazdasági elrendezése, az igazgató és tanárok választása, az orsz. magyar gazdasági Egyesületet, vélemény-adásra mindenkor felhívja, sőt, hogy a főfelügyelet gyakorlására a magyar gazdasági Egyesület közreműködését igénybe vegye.

3. A felügyeleti gyakorló bizottság feladata: az intézeti gazdaság felszerelése, költségeitől felülvizsgálata, a tanárválasztásokról, az alkalmas egyéneknek az ország főkörmányszékénél kinevezést végeztetnie; az intézet fejlődése s munkálkodása, gyakorlati megtekintése, a nyilvános vizsgálatokon való

megjelenése stb. Az intézet állásáról az év végén az ország főkörmányszékéhez kimerítő jelentést küld be.

4. Az intézetet közvetlenül igazgatja és vezeti az igazgató. Elnöklötte alatt alakítja a tanári széklet, E tanári szék határoz és ítél a tanulók felvétele, az óra-terv megalapítása, a bizonyítványok kiállítását s mindenemmi tanügyet illető dolgokban, valamint a feltűnőbb fegyelmi esetekben.

(Folytatjuk.)

Ha egyik nem, a másik.

(Estéinkinti mesék urambátyámnak.)

Elmeséli Udvardy Vincze.

(Folytatás.)

Harmadik este.

Alig telt el öt nap Halmai megérkezése után s Lovassyné házánál egészen megváltozott a világ. — Vidám elégtelt tekintetűn kívül más nem lehetett ott látni, ha valami ismeretlen ember oda tévedt volna, bizonyára azt hiedte, hogy a boldogságnak gyüpontja ez a ház s innét sugárzik szerte az egész világra.

Halmai mosolygva sugdosá Etelka fülebe a bókát, Etelka mosolygva fogadta el azokat, ha Darvas-Szilárdi ur olykor meglepte az édesen suttogó párt, nem igyekezett a szívből arcára feltörőkövő elégtelt mosolyt elpalástolni s Lovassyné arcán örökösen ott állt a mosoly, mint illik egy szives házino arcán ülni, kinek vendégei melegekedtek és boldogok.

S valóban az ő vendégei azok voltak.

Szilárdi-Darvas ur a legszenvedélyesebb piqettírózó leendett a világon, ha Lovassyné nem létezett volna, — így ezé volt az első s míg a hosszú forró nyári délutánokat a két öreg (mint ők magukat nevezték) a nagy ebédlő-teremben piqettírozta át, a fiatalok a mellékszobában sügtak-bügtak, édeleget, melynek ajtaja illedelem szempontjából nyitva volt ugyan hagyva, de nem azért, hogy a benulók éppen a rendkívüli és kiállhatatlan hörség vagy a piqettékről és négy ass-ról kénytelenül bessenek beszélni, melyeket Lovassyné triumfáló hangon szokott ellenfeleiké fülebe harsogtatni.

Ebből látnivaló, hogy mind a négyen elégedettek és boldogok lehettek; mert ha Darvas urnak nem szerzett is valami nagy örömet és gyönyörűséget az a szerencse: Lovassyné által mindig megmáltoltatni engedni magát, kárpótlást nyert másrésztől azáltal, hogy örömepeve szemlélhetette, mint munkálódik a sors kezére, szövevényes tervének sikerült kivételében: Lovassyné a megnyert piqett-partiék boldogították, Halmait a szerelm, mely Julcsájának szeméiből eltitkolhatlan lángokká sugárzott felé, Etelkát a siker, hogy az eleinte oly nehézen látszó szerep oly könnyen megy, mintha örökre abban gyakorolta volna magát. Egyébiránt nem is volt az valami nagy mesterség: a kacerkódás az a tudomány, melybe a nők legkönnyebben beletanulnak.

Ezért nem is lehet esodálnunk, hogy Halmai a csudés éj magános óráiban, igen sokat okoskodott és igen sokat monologizált: s hogy ugyanezen idő alatt Hevesi Iure barátunk is igen sokat okoskodott és igen sokat monologizált azt az én mondomon nélkül is elgondolhatja urambátyám. Akármily szép kilátásokkal s megunyugtató ígéretekkel bíztatták is a csalásva rokonok, eltavozásokor, teljes nyugalomra vergödni nem tudott, az azóta eltelt egy hét alatt soha sem. És ez ravénye kétszeres baj volt: más ember tán föl sem vette volna olyan nagyon, ezt az egész históriát, hanem ő ügyvéd volt, ki egész nap a perreklle foglalkozott s csak este ért rá a szív ügyeivel foglalkozni: már pedig este az egyedüllet óráiban, ágyban fekvé, az ember kedélye sokkal izgékonyabb s képzelete nagyon diszponálva van arra, hogy minél sötétebb gondolatokat varázsoljon a lélek elé; így történt, hogy gyakran egész éjeken át nem aludt s ha jött is szemére álom, sötét icsjóto képekkel nehezelt az lelkére s ahelyett, hogy elnyitotta volna a kifáradt testet, még jobban eltitkasztá.

Egy alkalommal az utcán találkozott vele.

— Mi bajod van? kérdém kezemet összecsapva, házasulandó embernek nem szabad ily pápista szíben lennie! Ejj-ej — ez nagy baj, bizonyosan vigyázatlan voltál.

— Isten tudja mi bajom! válaszolt ő kedvetlenül.

— Az bizonyosan tudja, viszonzám én, hanem nekéd magadnak is kell tudnod!

— Egy hét óta minden nyugalom oda van.

— Ahán! értelek már, Halmai bizonyosan megkezdte Etelka szívének territóriumán, az irtó-háborut ellened....

— Mondasz valamit....

— És talán nagyobb sikerrel mint eleve hívd? mi? ugy-e mondom valamit most is, mi? hja! kedves barátom, ilyenek a nők!

— Hisz a dolog bibéjét nem igen találd el, felelt erre ő, jegyesemben kételkedni nincs okom, — hanem mégis csak ez a dolog az, ami engemet bánt. Lovassyné valami csöfölgásra bízta e dolog szerencsés eldőlését s én egy hete elföttem onnét, egy hét óta nem kaptam semmi tudósítást, nem csodálható tehát, hogy e kétség örökös izgatottságban tart.....

— Csak emyi az egész baj?....

— Egy bajnak elég ez!

— De ezen nagyon könnyű segíteni! kirándulsz-han röviden végire jársz az egészeknek!

— Igen ám! csak hogy lefittottak erről!

— Ne törődjél vele, szerencsédet, boldogságodat egy ostoba kokcjajátékos csak nem bízhatod! — lépi a törvényes tétre, igyekezzél ellenségedet a paragrafusok segítségével minél jobban falhoz szorítani, napjainkban ez a legbiztosabb s kedravezetőbb státuszpolitika!

Inre egy kis ideig gondolkodj és aztán kezembé csapva fölkiált:

— Ezt fogom tenni! — s azzal távozott.

Mikor másnap délután Lovassyné házához érkezett, éppen egyáltalán jegyesét és Halmait. Etelkát kissé meglepte a váratlan találkozás, de csakhamar elfojta az ebből támadt zavart s újjával az érkezőt megfenyegetve, szólt:

— Ön ugyan szép ember! már két hét óta itt vagyok s azóta egyszer sem jött jegyesét meglátogatni.

Hevesi megcsókolta a fenyegető kezét. Ez egy hiszen oly divatos manóver, hogy általa a titok fölfedezése kockázatává épen nem válik. Tehát megcsókolta a kis fenyegető kezét s azt felelé, hogy:

— Hiszen Etelka a zárhába visszament!

— Igen visszament, de ön azt nem tudá s mégis két hétig felénk nem nézett! — ha a véletlen szerencse Halmait urat közénk hozza, szép kis mulatságnak lett volna, mondhatom!

Halmait, ki az ebből bosszankodva néz, mily buzgón csökösdi Hevesi a leánya kezét, e szóra már csak demonstratívól is kénytelen volt egy udvarias kezeskökkel válaszolni, mit aztán Hevesi olyan formán torolt vissza, hogy Etelkához lépett s megfogva mindkét kezét, amennyire csak a titoktartás engedé, engedelmes hangon szólt:

— Ily kellemesen eső vad ellen balgatásig volna magamat mentenem, csak bocsánatért esdek tehát.....

— Azt sem nyert, volt a csináltnál válasz, s annyival inkább nem, mert tudom, hogy most is nem szívte, hanem csak valami rut per vezette ide!

— S ha én e sejtelmet megérfolom?

(Folytatjuk.)

Közélet.

— Pesti lapokból olvassuk, hogy a gazdasági tanácsot, városunkban, haladéktalanul felállították.

— E hét elején távozott el városunkból Reszler István ur, színművésztársával. — Ha elfoglaltannal itélünk, meg kell vallanunk, hogy R. ur vállalat, nem volt jó hatás nélkül városunkra nézve, s ha ittott kifogást tehetünk is ellene: a benyomás, melyet maga után hagyott, általában nem kedvezőtlen. Csak azt említhetjük, hogy rendes színházjáróink száma, alatta tetemesen megszaporodott. Kétségkívül jó volt ez átmeneti korszak az állandó színházra nézve, melynek immár van egy kis közönsége, amelyre biztosan számíthat. A színezet ügyének az is használt, hogy e színtársulat tagjai, művelt emberekhez illő magaviselettel igyekeztek, az állásuk irányában eddig nagy mérvben uralkodott előítéleteket elenyésztetni; s bár nem mindig voltak kedvező helyzetben: az előre gyanúsítgatásokat megszegyenítették azáltal, hogy adósságot és rossz véleményét sehol sem hagytak magok után. Mi súlyt fektetünk e körülményre, mert nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a művészek, nemcsak művészek, de ember is, és nem tartjuk lehetetlennek, hogy műveltséget taníthasson az, aki maga nem művelt.

Másrészt jól kell vallanunk, hogy Reszler ur színtársulatának becsülettel megállhatására nézve, legfőbb tétet egyesek buzgalma, kik közül némelyek az egyleti tereben, mások anyagiakban, többen mindkétfeleképp előmozdították az ügyet. — A kölcsönös jó viszonyt szépen illusztrálja azon néhány szó, melyben R. ur az utolsó előadás színlapján következőképp ves bűsít: „Mélyen tisztelt pártfogóm! — A mai előadással, büszkén veszek e nemes város t. cz. közönségétől. Fogadják legforróbb hálámat, irántam tanúsított pártfogásunkért. Fogadják a casinóegylet és a színiügylet választmányja elismerésem, társulatom

és a magyar színezet érdekében tett fáradozásaiért, valamint azon lelkes honpolgárok is, kik anyagi szükségemben mindig segédkezet nyújtának. — Ha minden igyekezetem dacára a t. cz. közönség igényeinek meg nem felelhettem, mentsem ki azon nyomatkozó helyzet, melylyel egy vidéki színiügyletnek folytonosan küzdeni kellett. — Fogadják forró hálám és szíves köszönetem. — Ha isten és e nemes város t. cz. közönsége úgy akarja, a viszontlátásig! — Reszler István, színiügylet-gazda.”

Reszler ur társulata immen Pozsonyba utazott, onnan két hó múlva Bécsbe megy, a wieneni színházba hivatván meg, végre Nagyszombatot és Sopront szándékozik e nyár folytán meglátogatni. — Sok szerencsét vállalhatunk.

— A mai vonattal kitűnő vendéget várunk: Hauser Miskát, kinek, — mint a most élő hegedűművészek egyik legjelesebbikének — neve, olvasóink nagyjából ismertek. Hauser posonyi születésű, s egyike azon honfitársaink, kiket arra kárhözvontat vezetők, hogy dicsőségüket külföldön, idegenek közt alapítsák meg. Külföldi utja és diadalit körülmenyesen leírja egy lipsei nyomtatott két kötetes mű, melyből mi elmégek tartjuk csak annyit megemlíteni, hogy művészetével nemcsak az egész művelt világot, de itt-ott még a vadembereket is elragadta. Temérdek kitűntetéseit közt nem utolsó helyet foglal el az, hogy Viktor Emmanuel olasz király által a szent Mórty és Lázár rend lovagjává kinevezetett. — Szerencsének kell neveznünk, hogy Hauser ur hegedűjátékát, e héten, a körülményekhez képest egy vagy több hangversenyben élvezhetjük.

— A magyar földhitelintézet, bár a debreczeni kedvező nézetekről biztos tudomása volt, elfeledkezett Debreczentről, midőn a magyar takarékpénztárakkal összekötött és vidéki bizottmányok alakításáról volt szó. Ez nem volt helyes, és sietnünk kell azon jó kufából vett hír közlésevel, miszerint alapos remény van arra, hogy Debreczennek magának is lesz külön bizottmánya.

— Debreczen város mint földrésuraság és Szóvát község, mint jobbjóság közt, majdnem 20 év óta folyik egy per, melyben, említett község, az 1845-ben lefolyt és végrehajtott urbéri rendezési és legelőelkülönítési per revidálásán erökodik. Ily természetű, minden fórumon keresztül ment, helybenhagyott, és végrehajtott egységet azonban megmásmint, sem az 1836, 1840 s 1848-diki törvények, sem az 1853-ki urbéri pátens, sem a most érvényrehozott törvények szerint, nem lehet: de mi is lenne birtokviszonyainkból, ha földesuraság és jobbjóság közti egységeket, minduntalan bolygatnánk? — A mlg. királyi tábla e napokban hozott ez ügyben ítéletet, mely által Szóvát község, keresetétől elmozdították.

— A vásártéri lovarda árverési végrehajtás alá került. Belling ur, úgy látszik, Tertzy kisasszonyon, Robert di diabelon és hajneresztó ortografán kívül, egyebet is hozott Amerikából, anivel Aradon, egy hiszékeny urat, 4000 forintig berántott. — Azonban visszarántották.

— Hosszantartó száraz szeles napok járván, örömmel említhetjük meg azon kedvező körülményt, hogy az őszi vetések, határainkon a legszebben díszlenek, s ha mostanában bő eső áztatja földünket: a legszebb termésre lehet kilátásunk. — Annál sajnósabban szólhatunk a mezőtörvények kellemen nem alkalmazásáról. Ejente egész csapat lovat és marhát lehet látni a legzöldebb buzfaföldeken, anélkül hogy a mezei rendőrség figyelme ide is kiterjedne. A dülő utakon lévő földetek némelyike is a pusztulás szemmel látható jeleit mutatja, sok helyen fel vannak a deszkák szedve s szerencse ha székerrel átmehet rajt; haj nélkül az ember. A legelő csordáknál az enyészett bús képét tüntetik elénk. Oldalai, kái elhordják, a kütágas, veder, gyakran oster nélkül. A mező kerülok is csak fehérholló ritkaság képen láthatók, s innen magyarizható ki, hogy a kátekonyás nyomai, leginkább a házintan való földeken látszanak.

— Városunkban azon hír kezdő izgatni a kedélyeket, hogy a hús áraisimét 2 krajczarral fog emelkedni. Mi úgy véljük, hogy a hír tévedésen alapul, ellenkezőképp, úgy kell értelmezni, hogy 2 krajczarral leebb fog szállíthatni. Legalább a marha árának naponkint alább szállásából ezt kell következtetni.

— A biharmegyei gazdasági egyesület igazgató választmányja, holnap ápril 27-ken, Nagyváradon a kaszinó tereben gyűlést tartandó, melyre a vál. tagokat, id. Elnök Tiszta Kálmán ur meghívja. — (Ez alkalommal figyelemzetjük a biharmegyei gazdasági egyesület alirásai ivartartói, hogy ez ivék beküldésének határideje f. hó 27-ken lejárt.)

— A bekezsényi gazdasági egyesület, jöve hó 3-ik és 4-dik napjain, Csabán, löversenyvel egybekötött állatkilást rendez; melyen azonban az itt ott még uralkodó marhavész miatt, csak ló, juh és sertés állítatik ki.

— Az országos gazdasági egyesület Elnöksége, hazafias adományozásra hív fel, melynek eredményéből a gróf Károlyi István által ajándékozott, Pest mellett telken földműves iskolát állíthatasson.

— Ráth Mór előfizetést hirdet Vörösmarty összes műveire, melyek még az év folytán, 12 kötetben megjelennek. Előfizetési ár 12 frt.

Színház.

Ápril 17. Foltényi és Fehérváry javára: „A huszárok diadala.”

Ápril 18. Először: „Dunán és fia utazása.” Operette 5 felv. Irta Offenbach.

Ápril 19. „Dobó Katizza.”

Ápril 20. „Dunán és fia.” Dicséretére legyen mondva közönségünknek: e híres mű ma másodszor bukott meg Debreczenben.

Ápril 21. Bácsúeladás. A kis templom javára: „Egy magyar király.” Drama 3 felvonásban. Irta Hugó Károly.

Gazdaszat, ipar s kereskedelem.

Debreczen, 1865. Apr. 24. — Hogy jelen pénz és üzletviszonyaink közt, csak közpénzesi országos vására sem lehetett kilátás, az természetes. Amellett, hogy terményeink, külfeloyásoknak engedve, csaknem kizárólag a legkülömbözlebbre szortikoznak s mindinkább megszűnnek kereskedelmi cikkeket képezni, a pénzforrások is egymásután szűnnek meg, a rendelkezésre álló segédesszükség, az üzletvilág használatára engedni és sulyosbítták a körállapotot, mely kiharadhatlan következménye azon körülménynek, midőn egyrészt, a használatlól elvont tőkék holt halomba gyűlnek, másrészt pedig, a legkárosabb utólatás szükség uralkodik. — Egyébránt ma már az országos vásárok is azon avult intézmények közé tartoznak, amelyek, bár egyes városokra, mint ilyenekre nézve, nagyfontosságuk, magára az ipar és kereskedelemre nézve, az ezek körül újabb időkben folyton uralkodó nagy vetély következtében, mindinkább tért vesznek. Minél kezdelegsb állapothban vannak közlekedési viszonyok és kereskedelmi törvények, annál jogosultabb oly helyek szükség, hol bizonyos helyeken, meghatározott időben sokan összejárnak és szükségleteiket fedezhessék s üzletet folytathassanak. Tényleges bizonyosága ez állításunknak azon körülmény, hogy talán az egész ismert világban, oroszországi Nisnei — Nowgorod azon egyetlen hely, hol az országos vásárok, régi dicsőségüket mai napig is fenntartani bírták, és itt is felkötöznék esik legnagyobb vásár, midőn az ut és hűdépítést, a természet teljesíti. — E körülményeket tekintve, országos vásáraink hanyatlása inkább öröndetesnek, mint szomorítóknak látszik. Mint a nemesség előjogai és a papság tudománya, egykor kizárólagos tulajdonai a két osztálynak, ma már mindenki sajátjai lettek, s kifogyatlan források jötekonyságában, mindenki osztozik, — úgy oszlik szét az országos vásárok jötekonysága, oly helyeken, hol közlekedési viszonyok és kereskedelmi törvények, a kor igényeinek színyonán állnak, az ez minden tapjára. Ezeknél fogva helyesebben tesszük, ha üres sopánkodás helyett, az egykor oly híres debreczeni országos vásárok örökre letűnnek, hátré napja után, azon reményvel vizsgáljuk magunkat, hogy e veszteséget, kereskedői becsületünk és egyéb érdekeink veszélyeztetése nélkül sőt ezek emelésével, általános kereskedelmi viszonyaink észszerű rendezése révén kárpótolandja.

Strélikerm.

R. — 1865. Apr. 22. — Szentgyörgyvásárunknak a mai nappal vége. Eredményét a lehető legrozsablnak nevezhetjük, midőn az üzlet semmi agában, emelítésre méltó mozzanat nem történt. — A gyártmányos nagykereskedők, már előre eséklyi üzletre számítottak, s a nál fogva felényi árú hoztak piacra mint egyebkor. Azonban e felényi is fölösleges volt, midőn a vidékről kevés vevő érkezett, s ezek is gyengén vásároltak, csupán a legszükségesebb tavaszi cikkekkéll látván el magokat. Bukottakkal történt néhány kiegyezkedés, hitelezők és adósok kölcsönös igyekezte folytán, mindkettő megelégedésre. — Terményüzletben még nagyobb esemend uralkodott: minék oka, részint az itteni pénzüszükség, részint ez üzlet általános pangása Gyapjában 100 m. helyből az első 95, és 100 m. homokos egynyírattal 100 m. helyből az első 95, a második 70 fitjával kell, nem történt lényeges eladás Idei gyapjura előre történt megalkuvásoknál, 25—50 fitnyi árisztállítás volt mászkánál, a múlt évi árákhoz képest. — Juhbőrből mintegy 50—60,000 darab adatott el, a kényviratu, 1 f. 56—50 krajval, az egynyírattal 1 f. 80 kr. — 2 f. 20 krajval. Nyersbőr szép mennyiségben volt kiálltta s adott el nyomott árákon. Ökénybőr 25—25 f. tehénbőr 15 f. lóbőr 5 f. — 6 f. párja. Borsnyubőr mászaja 75 frt. — Szalonnakészletünk tetemes, egy harmada tökéletesen elég a földi igényeinek kielégésére, a többire nézve pedig a szokott forgalomban bizom, ámbár ez az idén gyengébb mint máskor. Vászár alatt legelőbb 45 m. fele fehérből vevő 25—24 fitjával. — Szükségéből 200 m. fele fehérből, fele kékös, jött, s az első 15—14, a második 12 f. kütőpál, vevőre talált. — Uj repeszté küllébe 12 fitjával kütőpált ugyan alko, de ez ár nem lehet irányadó, mert az eladók inkább csak az országos előlekezelésbe vették egyetkec ilyen árára számítottak. Egyéb gazdasági termények eladása is az idén kilátás, és gazdálkodóink legelőbb is a tavallalhoz hasonló áru számítottak. Egyéb gazdasági termények eladása is az idén gyenge üzletű, s forgalmú, a vetések kedvelő állás és a aratás reménye hátráltató befolyást gyakorol. Négyes árak: 84—86 f. toz méréje 5 f. 40 kr. — 2 f. 40 kr. — 1 f. 45 f. 70—80 kr. tengere 1 f. 40 kr. — 2 f. 40 kr. — 1 f. 45 f. 50 kr. zab 1 f. 35—40 kr. — Szesz, most egyebkor a terményvásár üzleti cikke szokott lenni, most egészen elhanyagoltott. Képpelhetni a nagy pénzüszükséget, mikor 50 fok, s

